

SLOVENIJA.

List 43.

V torek 29. Velkiga travna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajtuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Obletno obhajilo Slovenije v Gradcu.

Lani na cvetno nedelo, 16. maliga Travnja 1848 smo tu v Gradcu „Slovensko družbo“ osnovali. Bila je v Austrii pervorojenica vsih družtev, ktere je novi čas prebudil. Lepo je rasla, cvetela, svoje vejice širila in domorodnost po domovini budila, podpirala in branila. Veselo je bilo nje gledati!

Letošnji Sušec nekaj rep zavilne in nam naj lepši cvet primerkne. Rani grom zagromi in prerodi našo družtvo v samo slovstveno, čitavno ino govorno.

Taj prerod nam je zakesnil ino preložil obletno obhajilo na sedajni mesec. — Rano se shajamo odločen dan domorodno kinčeni. Ali obnebjje je precej zagernjeno, pravi nalik našiga stana; od sevra hlad ino temni oblaki razširjeni do izhoda, da milo sonce komaj malo preluka, od juga se celo dež grozi. Nektere to splaši ino domá zaderži; iskrenejši pridejo obilno. Ali v domorodni zadevi ne sme nikdo zaostajati. — Pravi domorodec je tudi v mali reči zvest, da ve, ki iz malih reči velike zrasto, da ve, ki izgled podbadja ino ki dosta složnih kaj premore ino opravi. Pravi rodoljub se ne straši in se ne sme zogniti ktere koli nevihte, protivnosti, težave ali nevarnosti, temoč se zvesto deržaje postav, reda, pravice, resnice ino ljubeznive pravedenosti stoji mož beseda, vsikdar stanovitno ino serčno za domovino ino narodne zadeve, toliko zvesteje, kolikor veljša je potreba ali soperna opora. Novim okoljšinam primeri samo način prizadetja, truda ino dela, ali Bog obvarji, da bi kda plašivo popustil, odstopil, obmolnil ali se narodu izneveril. To bi bilo na pol izdajstvo; Domovine ali narodnosti ne podpirati ino braniti iz vseh moči, je jo nemarno sovražniku prepustiti! —

Kmalo sebrani nastavimo pot v lep zeleni kraj, v tiho „Samoto“ ali Einöd. Naročivsi si obed pri gostjašu Slavjanu Moravanu se podamo k sv. meši v št. Martinsko cerkvico. Pojdoč postoje na visokem hribu s. Ivana i Pavla vkrenemo oči na vse strani premile Slavjanske prostrane domovine proti jugu, izhodu in sevru. Serca kipijo vročih sv. žel, da bi preljubi Bog blagovolil naše narode ino zemlo tako terdno ino ljubeznivo v enem duhu sediniti, ko smo tukaj prijazno ino zložno združeni v trudi in prizadetji mi njih sinovje: Slovenci, Hervati, Serbi, Slovaki, Čehi, Poljaki. Pri sv. opravilu sta slovenskimu duhovniku stregla ilirska pravdoslovca. Pobožno, serčno smo molili, da bi večni Bog nas uslišal, naš trud blagodaril, vse naše sorodne brate živo vnel za svojo narodnost ino skoro prikazal zlato srečo obljublene jednakopravnosti. —

Privši iz veže božje nas veselo pozdravi žarko sonce na razvedritem nebu. Bog je dal, kar smo zaupali, Bog bo tudi dal, kar smo iskreno prosili! — Radost ino up nas napaja. Jaderno se vernemo. Domačih pesmi, domačih krikov serčni glas in hrum se daleko razlega po hribih, dolinah in zalih goričicah, kjer se so pred tisuč letmi naši predstari svobodne pesmi peli. Takrat se je ves Štajer naša zemlja bila. To jasno spriča vse polno Slovenskih imen, ktere se den današni mnogi kraji, potoki, bregi itd. po sedajnem celim

nemškem Štajeru. Te imena Nemeč sam za ptuje spozna, ker v njegovem jeziku nič ne pomenijo, v našem pa prav razložno dopovejo. Sedaj se sicer nektere še clo pokvarjeno izgovarjajo ali v starih knjigah še so čisto Slovenske. Krottenhof, ime maliga posestva, kder ravno mimo hitimo, nas opominja ravno ko „Krottendorf“ na Saksonskim, ino „Krotošin“ na Boruso-Poljskim itd. da so naši predstari nekda tu molili svojiga „Kroda“, boga časa. Pred nami je Plavuč t. j. plavi breg, (ker je tako viditi), na desni mesto Gratz — naš stari Gradec; blizo njega teče Ragnitz, nekda Raknica, Schoeckel je Sokol; Dobelbad so toplice, Ligist je Ljubgost, Leibnitz je Lipnica, Gleinstacten je bila Slinica, Eibiswald je Ivnic, Osterwitz je Ostervec, Lassnitz je Laznica, Feistritz je Bistrica, Pekau je Pekel, Leoben je Ljuben ali Ljubna, k nji priteka Donavica, više je Lizinga, Zeiring so stare Curiče, Pusterwald je pušta ali puščava; od Aussee-a proti izhodu je jezero Töplitz, še bolj na desno dolina ino potok Tauplitz, t. j. Toplice; Vorau je naša stara Borova, Fladnitz je Vladnica, Studenzen so Studenici, Fernitz je Bernica, v Waitzi je cirkvica Tabor, že čez dvanajst sto let stara itd. še dosta, dosta drugih imen. — Nas je od ondot zadušna nemšina ino njeno tlačno gospodarstvo vsakih sto let za 1 uro nazaj porinula ali ponemšila, ali zaostale imena so dogodbini večni spomeniki nekdanje Slovenske domovine.

Med temi pogovori ino jednakimi oziri v starodavnost ino boljšo prihodnost, čije nade polna zora je lani napočila, smo hitro spet pri našim rojaku v „Samoti“. Tihi kraj bo na enkrat veseli raj. Ilirska tamburica se milo zglesi, ino stari tovarš dudjaš zadudja. Marsiktera domača ino mična se okroglo ino serčno zapoje na gerla tri, štiri ali od cele družbe, da čversti domači glasi hrum ino jeko budijo široma okoli. Vsestrane pesmi Slovenske se menjajo z Ilirskimi, te pa spet s Českimi. Vse je složno, jedno, sladko nadušeno. —

K obedu si sedemo. Ve se, de smo serčne zdravice napijali — imenice i skupno, vsim našim slavnim možem od juga do sevra; vsem rodoljubam, de nebi opešali v domorodnem trudi; vsim našim Slavjanskim vojakam, čijih slavno junaštvo je nam tak lepa čast i dika; vsim narodom velike matere Slave, de bi se srečno prebudili, svojo vrednost spoznali, same se častili ino svoj blagi jezik, da bi si pridno prizadevali z njim sam svoji gospodi biti ino ne več s ptujim v lastnem domu ptujcam hlapčevati! — Le kdor sam se zapusti, je od Boga zapuščen! Zatoraj je zvesta skerb naše družbe koliko mogoče gojiti ino širiti mile iskre, ktere je on v enem leti tak obilno vnel, od pers do pers, da se vsako serce domorodno vname — da tudi nam lepi beli dan zasveti. Nevedni je slepec ino ne najde nikol zaželjene sreče ino pomoči, če mu ravno od vsakod roko podaja. Skerbno si zato družba zadevne knige spravlja ino sočlene — mladenče — k čitanju — k uku podbada. Mladina je cvet ino up naroda. Je

*) Glej: Ansprüche der Slaven in den österr. und preus. Staaten. Weimar 1848.

ona vneta in njeno oko svetlo, bo še starino segrela ino dokazati vedla, da so prilizavni ali bahasti starokopitneži — mestni, grajski ali veški, ni kaj druga, ko zaviti, naj hujsi protivniki naše narodne časti ino sreče, kteri proti cesarski besedi naš napredek zavirajo ino vodo samo na svoj vtragliv ali skopi mlin obračajo.

Neki že so se clo prederznili rodoljubam bezimene pisma pisati ino njim z lažmi žugati. Černo njim lice!

Po poldne še so mnogi zaostali družtveniki za nami prišli v domorodno kolo ino našo veselje lepo povikšali. Bi se taka povsodi zgodila! Bratje, kličite, vabite zaostale, da vsi pristopijo ino se za svoj narod potegnejo. Več nas je, leži se uzajemno podpiramo ino si branimo ino terjamo, kar nam je cesarska beseda ino postava podala. Zlati dar je. Če ga želno ino vsi oberoč ne poprejmemo, bi sovražniki, kaj so že začeli, lahko terdili, de ga sami nečemo, ali ga nismo vredni, ino vkratili bi ga nam ino nas pa v svoj jarem vpregli. —

Vesela družba je kratek čas. Že sonce v božjo milost vtinja. — Janžovec si napijamo ino zaupaje v božjo pomoč slovesno ponovimo sv. obljubo za dom ino narod. Popotnico pričnemo ino si židane volje veselo odpojemo. — Živkov.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana 28. maja. Govori se od daljnopisniga oznanila, po katerim je večeri terdnjava Malgera od naših z napadam vzeta.

Celovec 21. Maja 1849. Alj ste brali nemško Klagenfurtarco? kaj ste našli v listu 58.? Glejte! novi jezik! slovenski jezik koroške kronske dežele! Začasni odbor deželnega zbora je na predlog g. Milonika sklenil, gosp. deželnega poglavarja prositi, da naj za koroške Slovence postave in uradne ukaze po koroško-slovenskim jeziku posloveniti da, ker krajnsko-slovenski jezik, v kterim so dozdej postave in ukazi izhajali, veči del ljudi ne zastopi. —

Najprej povemo čast in hvalo našemu deželnemu odboru, posebno pa gosp. Miloniku, po domače Zdišnu, ker se je saj enkrat tudi na Slovence spomnil, in potrebo spoznal, Slovencem slovenske, razumljive pisma v roke dajati. Zraven pa tudi odkritoserčno povemo, da pot, kterege je tisti odbor nastopil, ne pelje k doželjenemu koncu. Skoraj vsaka dolina, vsaka ves po svojim nemalo zavija; nemalo drugači se govori na Zili, drugači po Roži, drugači v junski dolini itd. Naj toraj poslovenuje nemške pisma kdor in kakor hoče, vsim nikolj vstregel ne bo; ako se bo deržal „Pliberskiga mosla“ ne bo „dlogo“ dopadel Zilanam, ki namesti „moliti“ le „petajo“. Bodi! da dobijo Slovenci pisma po koroško poslovenjene; alj bojo mar kmeti vse hitro in dobro razumeli? 15 do 20 let more se človek učiti in truditi, da postave in ukaze prav in dobro zastopi; kako je mogoče, da Slovenci, ki sole niso videli, ki čerke ne poznajo, na en mah bi imeli vse gladko zapopasti? Alj je morebiti o binkostah sveti duh v nje prišel?

Novi časi so nove reči nam prinesli, in s

novimi reči tudi nove besede in nove imena, naj toraj prestavla nemške pisma kdor in kakor hoče, novih reči in novih imen se ne more ogniti; n. p. „konstituirender Reichstag“ mora sam angel takole posloveniti: „ustavivni ali ustavodajni državni zbor;“ kateri Slovenci bodo zastopili; in takih reči in besed je po koži. Učiti se mora, kdor hoče kaj znati. —

Slovenci! pomislite na Nemce; skoraj v vsakim kotu doma drugači govorijo in zavijejo, pa vendar le v enim jeziku pišejo; zakaj bi se imeli mi Slovenci od svojih sokernih in sorodnih bratov dalej in dalej ločiti, svoje moči slabiti, in tako še znanprej ptujcu robovati? „Kdor neče brata za brata, če tujcinca za gospodarja.“ Te pot, katerega je deželni odbor nastopil, je toraj nemogočen, in ni srečen za koroške Slovence; ampak jedini pot, ki pelje k vaši sreči in slavi; je — nauk, ki se deli v dobro vredjenih, v narodnem duhu osnovnih šolah. Slovenci! tirajte taj slovenske šole, potegnite se za slovenske učitelje, tirajte za koristne knjige, v katerih se ne znajdejo samo kake molitvice, ali kake pripovedi, temuč taki nauki, kateri so v prihodno vsakemu ustavnemu državljanu neogibljivo potrebni, tirajte, da vaši uradniki in drugi gospodi, ki od vašega znoja živijo, slovenske pisma véasi nemalo razložijo; — to je pot, to jedini pot, ki pelje k boljšemu izobraženju in prosveti, k višji sreči in slavi naroda slovenskega. Tako bote čelaj bolj in čelaj ložej nove postave in razglase zastopili; vendar pa vselej kmeti ostali, ki ne bojo postav nikolj tako tajno razumeli, kot pravdniki in uradniki, ki so se po 15 do 20 let po šolah pobijali.

Tak je vendar resnica, kar je vlni neki poslanec na deželnemu zboru v Celovcu izrekel: „Jaz sim bil dolgo v Kranju, jaz Krajnce dobro poznam, in vem, da nočejo biti Slovenci; tista „Slovenija“, ktera nekterim možgane meša, je gola sanjarija, zakaj Krajnci, v sercu tiste novoizmišlene Slovenije, ne bojo odstopili od svojih besed: Krajnci smo in ne Slovenci.“ Mi koroški Slovenci smo se temu neumnemu modrijanju posmehovali; alj sedaj iz časopisov pa vendar vidimo, da Krajncov nismo prav poznali. Pa kaj? saj niso vsi Krajnci taki, temuč le, kakor Slovenija pove, neka stranka v Ljubljani, kateri je oživljenje, okrepčanje in zloga slovenskega naroda kost v gerlu. Na Nemcih pravijo Prusi: mi smo Prusi, Saksonci: mi smo Saksonci itd. za to ostanejo razkomadani in slabi; ko bi se po pravici občutili kot Nemci, in rekli: mi smo Nemci, potem bi dobili domovino jedno, močno in slavno.

Dokler se mi Slovenci ne zdramimo in ne občutimo, kot Slovenci, dokler mi ne rečemo in kličemo z veseljem in ponosom: „Mi smo Slovenci,“ tako dolgo za naš narod ni moči, ni sreče, ni slave.

Čujte sini drage majke Slovenije, kaj poje slovenski pesnik J. Virk:

„Za to mi, Slovenje sini,
Zvesti svoji domovini
Eno serce bodimo!
Če nam je ljubezn mati
Ino zloga nas pobrati,
Večna bo Slovencev čast.“ —

Že je bil v Sloveniji večkrat govor od dobre znane svedočbe: „der böhmischen, slovenischen etc. Sprache vollkommen mächtig.“ Zraven pa te tako naglo in čudno vstvarjen Čeh, Slovenci itd. od tega jezika še nekatere besedice skoraj zastopil ali znal ni. Misliti je blo, da bode to muho Nemcem novodana ustava iz glave spodila; pa temu ni taka. Ni dolgo, kar je neki gospod, hrepeneč po dobri službi v lepi slovenski zemlji, začasnega učitelja slovenskega jezika gosp. Janežiča k sebi poklical in prosil, da mu naredi potrebno spričo. Glejte! kaj reče: „Es ist zwar eine blosse Formalität, aber . . . der Hr. N. aus L. hat mir geschrieben, wenn ich nur ein Zeugniß

bekomm . . .“ Tako! enakopravnost narodov, zagotovljenje narodnosti in jezika je eine blosse Formalität! tako! Gosp. Janežič je se zoperstavil, in je le napisal, da se tisti gosp. od nekega časa slovenski uči, in se bode slovenskega jezika navadil: in to se je k prošnji priložilo. Bomo vidili, kaj bo; Slovenija pazi, ni daleč od tebe! — „Proximus ardet Ucalegon.“ —

Na 24. den t. m. pride k nam za posado jeden bataljon madjarskega regimenta mende „Turski“ z muziko; nekteri pravijo, da so vjetniki, nekteri pa, da so sami se cesarski armadi predali. Kako se bojo kaj honvedi in graničarji gledali?

Graničarji se bojo preselili v kasarno v mestu, honvedi bojo pa stanovali v kasarni zvonaj mesta. Bog daj, da se kje ne spró!

And. Einspüler.

Učiteljski zbor. V pondelk 21. velkiga Travnja je bil pri fari Bleskiga Grada tretji zbor vsih gg. katehetov in učencikov Gorjanske tehintije. Ko je juterno sonce že celo lepo Bleško stran prijazno osvetilo, perveslajo od več strani lahke ladjice verlih družtnikov, ter se podaja na zeleni rajski otok v prelepo cerkvico. Tu je bila zdaj sveta maša brana z prav lepim in pobožnim petjem poveščana. — Po sveti maši smo se zopet v ladjico podali in prav veselo popevaje čez prijazno jezero h Grajski šoli prepeljali. V tukajšni prostorni šoli smo se zdaj o mnogih šolskih in slovenskih rečeh prav ko bratje posvetovali in pomenili. Med mnogo drugim je bilo tudi sklenjeno, da so znanprej vsi gg. kateheti in učenci te tehintije ko pravi udje posebno zavezani k slednjemu zboru sami priti in pri nemogočnosti komu drugimu uzrok naročiti. — Tudi ptuji učenci in vsi prijatli šol in slovensine smejo k prihodnim zbiraljšam priti.

De bodo pa učiteljski shodi svoj pravi imenitni namen kar bo mogoče v pravim duhu dosegli in spolnili, nam je častiti g. predsednik prijazno nasvetoval, da bi se znanprej vsaki ud posebej toliko prizadjal, h vsakimu prihodnjemu zboru kaj od učiteljske oprave, kako se to ali uno boljše da šolarjem dopovedati, kako naučeno na djanje obrniti itd. prinesti, in vsim skup v presojo predložiti. — Od vsih pričujočih je bilo to za potrebno in veljavno spoznano. De naj se pri naših slovenskih šolah le čista slovensina rabi in obdeluje je bilo že pri poprejšni skupšini v živo priporočeno, pri zdajni tedej le v novič še bolj vterjeno. —

Nič bi zdaj učencikom duhovnim in šolskim ne bilo tako zlo treba, kot lastniga učiteljskiga časopisa. Dosti časopisov izhaja naše dni, dosti jih je mnoge baže, — le mi učitelji nismo še tako srečni, da ki svoj slovenski časnik imeli. Lepo pripovedujejo tu in tam kmetijske novice, kako bi se bolj tečno in z pridam kmetije obračale in obdelovale; podučno razjasnujejo te in une novine, kako bi se dale lepe mehke mlade cvetlice v dobri rasti ohraniti in čedno odgojiti, kako bi bilo nar boljše z mladmi drevesi ravnati itd. Kako bi pa mi našo drago slovensko šolsko mladino z boljšmi pridi vodili in odgojevali, — še vse premalo svetov in pravil imamo. —

Častiti gospod P. je to veliko potrebo našimu zbiraljšu nazadnje z prav milo besedo zlo v živo priporočil, in tudi sostavek čez to predložil, ki ga tukaj našim dalnim bratam in prijatlam zopet v spodbodo in presojo pošljemo:

„Posebno velik permoček ljudske šole povzdigniti, prav obravnati in z pridam opravljati, bi bil gotovo že v Sloveniji in Novicah omenjeni — učiteljski časopis. — Po njem bi se za vse posvetovati in pogovoriti zamogli, kar je za šolstvo in v prid mladosti in človeštva potrebno. Po tim časopisu bi si svoje skušnje naznanovali in si po dobrim spoznanju in prepričanju razodevali kako brati, pisati, rajtati, kako to in drugo reč boljše in umev-

niši in z večim pridam učiti; kako to, kar se mladost uči, na djanje in življenje prav obrniti. Ravno tako bi se utegnili za ohranjenje zdravja in zboljšanje življenja, za povzdigo sadjoreje z napravo vertne šole, in se drugi v to koristni in potrebni nauki djati. Po tim časopisu bi se na dalje pretresovala in govorilo kakó mladost z pravim pridam sv. vere ali kersanskiga nauka učiti, da se enako um razjasnuje, serce boljše in na dobro pregane; kako tudi za nje pošteno in kersansko zadržanje v šoli, v cerkvi, doma in drugod prav skerhetti, in zlasti kako ravnati, da se nauke sv. vere v djanju in življenju spolnovati navadi. — V tim bi se tudi na znanje dajalo, kar se v enim in drugim kraju pri učiteljskih zbiralih za dotrebno spozna in sklene. Po tim časopisu bi se pomenili, kar katehete in druge šolske učitelje posebej, in obojnih vzajemno prizadevanje in podpiranje med seboj zadeva. Gotovo bi se jih na to vižo veliko spregledalo in za šolstvo in prid mladosti vnelo, kateri le pravo spoznanje v ti reči in dobro voljo imajo. —

Ker bi tak časopis gotovo sploh k velikomu pridu bil, naj bi se v Ljubljani kateri v ti reči prav najden in skušen, za prid in blagost mladosti in človeštva vnet duhoven tega poprijel, ali pa naj bi se zraven tega še en drug učitelj za urednika prevzel. De bi pa za vrednika taciga časopisa, ako ne sam, vsaj sodeležnik en duhoven biti mogel, je že iz tega, kar obsego tega časopisa zadene, očitno. — Ker se pa naprej vediti ne more, ali bi se toliko naročnikov nabralo, da bi kdor bi vredništvo in založbo prevzel, na zgubi ne bil: naj bi se po vsim Slovenskim razglas poslal z naznanilam vredništva, da bi se vsak zapisal, kdor bi si ta časopis naročiti mislil. Ako bi se, kakor je upati, dovolj naročnikov nabralo bi prav bilo. Ako bi se jih pa premalo nabralo, bi bilo pa znamnje, da se v ti reči še zbudili nismo. Na vsako vižo bi pa ta časopis iz mnogih važnih uzrokov le slovensko pisan biti mogel.“

Vsak mora sam previditi, da tedej slovensko šolstvo take občno koristne reči višej pogrešati ne more. Če bi želeni časopis zavoljo kakih uzrokov enako drugim novinam ne mogel dosti pogostno izhajati, naj bi se pa to redkejši godilo. Bolje malo pa dobro, ko pa veliko pa neslano. — Tu in tam bi se še zmeram kdo dobil, da bi iz skušnje kaj povedati in priporočiti vedil. Lohka bi se potemtakim počasi vse napake odvernile, dobre tečnosti pa lepo pridobile. — Veliko lepiga polja imamo zdaj za obdelovati, rodovitnost se nam veselo kaže, pomenimo se tedaj, kako bi bilo bolj z pridam obdelovati. — Stopite na noge, dragi prijatli, pričnite lepo delo, dobri tek bo gotovo imelo, celo človeštvo vam bo hvaležno. Bog vam bo plačal! — A. Praprotnik.

Cele 23. Maja 1849. (M.) Draga Slovenija! Vendar Ti moram enkrat povedati, kak Ti nas dostikrat prav zlo razveseliš, ker se tak možko obnašaš ino krepko opiraš nasprotnikom našiga naroda, ino cele Austrie. Zdaj se nemškim republikancam vstavljaš, kateri se veselijo, da imajo tudi med Slavjanam toljko prijatlov, kateri jim, kolikor mogoče, roke volno podajo, našo ljubo Austrijo razkrušiti, — zdaj se opiraš madjarskim puntarjam, kateri tudi dovolj voljnih hlapcov med nami štejejo, katerim bi serce od veselja igralo, ko bi se dala samostalnost Ogerske dežele osnovati, — nemški del Austrie Frankobrodčanam, kateri se ravno zdaj v svoji pravi podobi kažejo, v gertanc vrečti, — nas pa Slovence ino naše južne slavjanske brate v sladki nemški in madjarski jarm uprečti, da bi ga nosili — nosili — nosili — tak dolgo, dokler bi od njenih spakov omikani, vredni postali v red Evropejskih narodov stopiti. Gorje nam, ko bi se pustili še dalej od njih mikati in piliti; smo že tak celi bastardi postali. Ako ravno Slavjani — vendar le radi v ptujim jeziku se po-

govarjamo, — rajši nemske, kakor domače novine alj časopise beremo. Pojdimo le v Kavane slovenskih mest; (Celskiga, Marborskiga itd.) gledati in jiskati kako polo slovenskih novin; ino vidili bomo poterjene moje gorne besede. — Podajmo se k bukvarjam; tam nam kažejo le večdel nemske bukve, tudi talianske, francozke, malo je slovenskih razen molitvinih. Resnično je, de jih mi še nimamo toljko bukev, kakor drugi, pa vendar zmiram ena za drugim na svetlo perlezejo, ino v naših krajih jih ni dobiti, kakor če bi se hotel po pošti v Ljubljano pelati ino tam si jih kupiti. Nimamo bukvarja, kateri bi v živi zavezi s kakim Ljubljanskim bukvarjam bil. Pol leta moramo čakati, če kaj iz Ljubljane dobiti hočemo. Zakaj bi ne poslali založniki urno na vse slovenske kraje bukvarjam nove slovenske bukve? Koljko več bi jih prodali, ino koljko poprej bi denar za-nje dobili, kakor pa če doma na njih čepijo. Tega dolgočasniga spanja naj bo enkrat konec: — mora enkrat konec biti. Urno se naj razpošlejo in poprodajo bukve, tak bo življenje našiga naroda tudi se unelo. — De se pa tudi neke bukve ne morejo prodati, akoravno so povsod na prodaj, je pa uzrok prevelka cena. Če le obstoji knjižica iz dveh alj treh pol — že vela 16 — 24 kr. sreb. bi bilo 8 — 10 kr. zadosti. — Tako nar lepši bukve med ljudi ne pridejo, ker so silno drage. Naj bode cena „Drobtine“ vsem založnikom za izgled, po naročbi se dobijo za 33 kr. sreb. zatorej se jih pa tudi po 2000 v kratkim proda. —

V Celi in okolj Cella je vse per starim. Novinci so večdel že vsi odrajtani. Naši kmeti so zdaj tudi v politiko zabredli, ker jih več vkup stoji, se pogovarjajo, kteriga bi za „purgemastra (!) volili? — Drugi pravijo, de nočejo soseda, ki je kmet kakor oni, za svojiga gospoda imeti. Pa sčasama se bo vse vdalo. Bog daj le našim vojšakam na Ogorskim moč, nesrečno vojsko z junaško premago puntarjov v kratkim dokončati!

Hervaska in slavonska dežela.

Zagrebski časopisi se močno pritožijo čez novo v Zagrebu izdelano tiskarsko postavo, nekaj ker je preojstra in preveliko kaucijo za politiške časopise tirja, nekaj pa, ker se je ban Jelačić v nji pri podpisu diktatorja imenoval.

Serbska vojvodina.

„Napredak“ poda sledeči razglas:

Serbi bratje!

Narod naš se je junaško vzdignil za svojo svobodo in za obderžanje prestola avstrijskiga.

Vi doli v Vojvodini ste na-se obrnili začudjeni pogled Evrope — in bratje vaši, Hervati in Slavonci so sovražnika preganjaje dajali kervavi oglas (odziv) vašimu po Serbo-branu, Jarku, Aradu in drugih poljih Slave vaše razodetim prizadetju.

Solnce nam je bilo zasijalo — Slava naša počela je rasti. Tode bojna sreča je nestanovitna in spremenljiva, dokler je na koncu pravičnost in svetost naše reči ne premaga.

Na polju, s kervjo naših junakov napojenim, se bo razcvetel sad svobode in sreče naše!

Serbi, bratje! Ne klonte z duham, vgladajte se v dela vaših prededov, ter znajte, de velike reči velike žertve zahtevajo.

Glejte me zdaj blizo vas, in moja armada se bo z božjo pomočjo z vašo zjedinila.

Jaz sem vsigdar, zvest Cesarju in kralju svojimu, stal pri narodu svojim, plamteč za rešenje in blagostanje njegovo.

V to ime bi daroval (žertvoval), de jih imam, sto življenj.

Moje sveto prizadetje naj edina složnost naša krepi in podpira.

Bratje! Serbi! Kmalu bomo mi, doslej samo v duhu zjedinjeni, skupej stali na bojnem polju za kralja in svobodo.

To zjedinjenje naj bode početik nerazrušljive sloge in bratovske zveze med sinovi ene Matere: Slave naše!

Zaupajmo v pravičniga Boga in junaško srečo našo!

Bog poživi Cesarja in Kralja našiga Frančiška Jožefa in ves zvesti narod naš.

V Oseku dne 3/15. Maja 1849.

Jelačić Ban.

Danas (18.) smo dobili prvi ta razglas od Bana Jelačića.

Bravci in narod bo vidil, de ga je pisalo serce, katero svoj rod zlo ljubi. Kakšna sreča, de bi nam bil tak razglas lani ali saj pred prišel, kakor je Vindišgrec sem Herdia poslal!

Mi smo od Bana Jelačića od prvih dni notri do današnjega imeli le krasne glase in lepo prepričanje. Jelačić ni nikdar Serba od sebe pustil, de bi po njem ne bil Serbov pozdravil.

Pisavcu teh verstic je med dolgim razgovorom rekel nekaj dni pred, kakor je lani čez Dravo šel: „Pozdravite brate Serbe in recite jim, de bodo oni vdobili, kar so v Majski skupšini imeti sklenili, naj me tudi glavo stane.“ Nikdar in le pri eni priliki ni Ban na nas pozabil, in vsigdar se nam iskreniga prijatelja pokazal.

Zavoljo tega njegoviga razglaša in poziva se serčno veselimo. Komej čakamo, de med nas pride, de se zjedinimo, sramoto operemo in škodo popravimo, katero nam je knezova volja naklonila. —

Jelačić ban je izdal v Oseku 18. Maja razglas na vojake, iz kteriga naslednje posnamemo:

Vojaki! Nj. V. naši milostivi cesar in kralj je blagovolil zavkazati, de se iz dozdajniga perviga oddelka armade, iz serbsko-nemških in banatskih vojakov sestavi armada na jugu, in je meni vikši povelje čez te vojake z nepogojno oblastjo izročil itd.

Ban se je 32. Maja iz Oseka v Vukovar podal.

Austrijska dežela.

Dunaj 25. Maja. Danas zarana ob 5¹/₄ je svitli Cesar, spremljen od grofa Grünne, iz Varšave čez Holomuc sem prišel. Predsednik ministerstva, knez Švarcenberg je že večeri zvečer na Dunaj prišel. —

Na Dunaju 22. maja. Včeri ob petih po poldne je imel vredni nas pevec hčere Slave Joan Kollar, v Teresianum prvo branje od staro slavjanske arheologije in zlasti od staroslavjanske Italije. Poslušavcov je bilo sila veliko, Slovakov, Moravanov, Čehov in družih Slavjanov; Palacky, Brauner, Pláček, Pribil in drugi naši imenitni rodoljubi so bili zraven. Govor Kolarjev je bil zlo jansen in praktičen, zraven pa tudi z govorniško umetnostjo olepšan in v serce segajoč, tako de se je med govorjenjem večkrat pohvala poslušavcov oglasila. Je govoril od važnosti slavjanske arheologije, kaj de so nam slavjanski pisatelji zlasti Šafarik v tem podali, kako plitvo de je govorjenje in modrovanje ptujcov zlasti Nemcov v tih rečeh zvunec Niebuha in Göthe; na to je govoril od važnosti Italije za Slavjane, kar se je na svojim dvakratnim potovanju prepričal, de so izvirni prebivavci bili Slavjani kar bo pozneje dokazal; k koncu je pristavil, de kakor je severna Nemčija samo pogreznjena Vineta Slavjanov severnih, tako je cela Italija samo Pompeji in Herkulanum jugoslavjansko.

Bere, kakor to tukaj inače biti ne more, v nemškem jeziku. (Mor. Nov.)

Moravia in Silezia.

V Berni 20. maja. Znano je, de se ruska armada že v naši deželi znajde, in nočemo tu razbirati, ali bi ne bilo mogoče Mad-

jare brez ptuje pomoči vkrotiti, temuč pogledajmo samo iz narodniga stanoviša na sedanje naše postavljenje.

Ko nas je vlani neka stranka ob narodnost pripraviti in Nemcam prodati hotla, smo se ogledovali po vseh sorodnih plemenih, k severju in k jugu, iskaje pomoči. Če prav brez podpore, smo vendar srečno obstali prvi te narodni boj, v kterim se je poželjenje Nemcov pokazalo, pogoltniti nekaj slavjanskih dežel. Ker smo premagali, so se poslužili naši protivniki vseh mogočih sredstev, de bi nas ponižali in zasramovali. Ker družih dovoljnih uzrokov ni bilo, so nam očitali „Panslavismus in Rusismus.“ Te že zastarane besede so svetu tako razkladali, de se hočemo podvreči ruskimu carju, kar nismo nikdar ne govorili ne storili! In veliki del našiga ljudstva se je z tem obrekvanjem za nos voditi dal, in ime Rus se je ljudem tako pristudilo, de so si Ruse kakor divje in ljute ljudojedce mislili.

Ali to je ravno nasproti, Rusi niso barbari, ampak dobromislni ljudje; prepričali smo se, de so v svoji narodni čistosti ohranili jedro slavjansko, ki je pri nas že nekoliko zaterto. Spoznali smo v njih brate velike matere Slave, ki pod močnim žezlam nemejeniga carja stoje, in kterim sicer jiskra deržavljanske svobode zablisknila ni, če prav imajo veliko važnost na sveti in so zdaj očitno narmočnejši narod. Mi smo prijatli in brati ruskiga ljudstva, zato pa vendar še ljubimo ustavno svobodo in si jo hraniti znamo. Imajo tedej Nemci zdaj Panslavismus, od kteriga so se toliko nagovorili.

Galicija in Vladimiria.

Lvov 21. Maja. Od 12. t. m. je šlo skozi naše mesto okoli 31,000 Rusov; drugih 20,000 s 36 štuki se pričakuje. Ruski general Čeodajef je izdal na 4. oddelek armade v Dubnu razglas na vojake, v kterim jih med drugim svari:

„Z mirnimi stanovavci ravnajte mično in prijazno, de bomo pri odhodu s-čisto vestjo reči zamogli: Mi smo sveto svojo nomembo doveršili, pomagali smo sosedom, in smo si pridobili spoštovanje in prijateljstvo v ptujih deželah. Ako bo pa treba bajonete in meče rabiti, vam bodo vodje vaši povedali, kam jih morate obrniti v čast našiga vladarja in naše domovine, in vi boste edinoglasno „urá“ zakričali.“ —

Ogerska dežela.

General Velden je z ukazam od 20. t. m. vsem madjarskim bankonotam in upnim listam veljavo odvzel in vse tistim, ki bi taki denar izdajali ali prijemali, kakor sokrivim punta kaznen po postavah vojske zažugal.

Serbski patrijarh Rajačić je narod k orožju poklical; Serbi se zopet gomilama zbirajo.

Napredak piše: Nekidan smo slišali, de so Madjari v Beli cerkvi potolkli dva bataljona revne Pubnerjove armade. Ravno zdaj slišimo, de so Madjari tudi ostalo vojašnje, ktera je toliko preterpela, vnovič v Oršavi nabili in de se je razbegnila nekaj v Valahio, nekaj v Serbio. Madjari se napravljajo, de bi se tudi iz te strani na Ruse zagnali.

Iz drugih novin se zve, de je ruska armada, ktere nekaj čez 60,000 v Erdelj pride, že na avstrijsko iti začela.

Knez Paskevič je na vse ruske colne uradnike na naši meji povelje poslal, de naj od ovsu in žita nikokorsniga cola ne jemljejo.

Cesarska armada je že začela nekoliko napredovati; kakor kaže, se tudi zdaj ne bodo Ogrri v poglavitno bitvo vpustiti derznili; zakaj že se vmikvajo. Od Budinske terdnjave se nič gotoviga ne ve. Od Dembinskiga se pripoveduje, de je bil mislil v Galicijo predreti, de pa husarji niso hotli ogerske zemlje zapustiti. Koliko de imajo Ogrri vojakov na nogah, nihče prav ne ve; Dunajski uradni časopisi jih zlo v nič devajo, in zraven se reko, de so med seboj v prepiru, in brez orožja in tako dalej, in ne pomislijo, de ravno s tem zaničevanjem Ogrov cesarsko armado ponižujejo, ker se je Ogram vendar le vganiti morala.

Nepolitiški del.

Cirkevnjak. *)

Bod' pozdravljen, o prijatno
Venčeni Cirkevnjak moj!
Tu moj duh okol obratno
Vu živočnosti postoj!
Tu, kamkol pogled te pela,
Sé ti serce veseli,
Kak Slovemcom je tu cvela
Sreča njih've slavnosti.

Tu na poli Radislávce
Razveselno zaglediš,
Tam v' goricah pa Morávce
Rad v' pogledi si deržiš:
Da slavilne te imena
Pelajo veselo te
V' one čase, kad' rumena
Sreča nam pričvela je.

Ja, vesele te tá pela,
Gdó' z slovenskih sta derzav
Lepo velko kito pela
Svatopluk no Radislav;
Ja, kak' z Tiske no Slavonske,
'Z Vogerske no Sirmisa,
Iz Slovakov no Panonske
Je Moravska velika!

Tam pred očmi maš Kozlávce,
Tu pod tobom Lindoves,
Z' njima one tam Podrávce,
Kerim Privina je knez:
Privina no Kozil slavni —
Zlate so nam imena
Vu Slovenski starodavni,
Kero tak oživlata.

Glej, kak hojkovi brežiči
Si odkrijejo glavo,
No se lepo kak deklīči
Z' tersovjom opletejo,
Kak se zbrisejo ravnice
Ad gošče zarašenih,
No že žita no pšenice
Žnje Slovenka si na njih.

Glej, kak dva solunska brata,
Svet' Ciril no svet Metud,
Za Slovence si zavdata
Poslavitni sveti trud,
Nje vučeca, kak častiti
'Majo pravega Bogá,
No v' ponižnosti moliti
Neba, zemle Stvarnika.

Glej, kak šele že slovensko
Kozil včrediti hiti,
V' kere mladi možki, ženske,
No vsa deca vkup čerči.
Kak veselo se vučijo
Tam slovensko pismo štet'.
Vse veselja me budijo,
Kam obrnem moj pogled.

V' toti veliki Moravski,
V' keru Svatopluk je kral,
Vu Slavini podravski,
Keraj telko poješ hval,
V' toti tudi naši kraji
Zdaj po prejdnjih bojih se
Veseljjo v' mira slaji,
V' sreči slave narodne.

Ali ah! kak hitro čuje
Glas se od slovenskih hval,
Tak že druge to naduje
Sam škripeči do njih jal:
Takšo velikost razpresterto!
To Slovenca ja no gre,
Na slovenstvo vkuppoterto
Naša moč ma zvikašat' se.

Ino ah, strahota grozna!
Kak, Moravska! bo ti zdaj?
To na nebi že se pozna,
Kak boš, tožna! vzela kraj.
Že tu nemška grozovitnost,
Tam madjarski strašen meč
Dá Slovemcom vso serditost
Čutiš, gdo njo more zreč'?

Ja, z' Slovenci tu mėsari
Nemška strahovitnost tak,
Da omámica me vdári,
No pred očmi mi je mrak;

Tam Madjari nespodobno
Mersko skončajo ludi,
No njih stanja vse na drobno
Po navadi hunoski.

Ah Moravska ti slavita!
Kaj si zdaj nevolna ti?
Vkončana no vsa pobita,
Da zi né spodobna si.
Proč je tvoja velka slava,
Ti v' razdertji to ležiš,
Svatopluk tvoj v' sózah plava,
Dok' še njega se znebiš.

Zdaj Slovenci pod Madjare
Tam ste v' vašem kralstvu,
Tu pod nemške pa Bavare
V' grozno sužnost verženi!
Zato moj Cirkevnjak, srečno!
Kak mi koli si prijét,
Tak, me zdi, mi bo na večno
V' sózah vtopen moj pogled.

Vkaz zoper pregrehe po tisku storjene. *)

Mi Franc Jožef Pervi, po milosti božji cesar avstrijski, kralj Ogerski in Česki, kralj Lombarski in Beneski, Dalmatinski, Horvaški, Slavonski, Galicije, Lodomerije in Ilirije itd.

Smo v spolnjenje 5. razdelka našiga vkaza od 4. sušca 1849, po katerem je pravica svobodniga tiska zagotovljena, na predlog svojiga ministertva po 120tem razdelku državne vstave za ta čas, dokler se stanovitne postave za pregrehe po tisku storjene vpeljejo, sklenili zapovedati in zapovemo za krenske dežele; to je: za avstrijsko nadvojvodino zgor in spod Anižo; za solnograško vojvodino; za ilirsko kraljestvo, obstoječe iz koroške in krajinske vojvodine, iz goriske in gradiškanske poknežene grofije, iz istrijanske mejne grofije in iz terzaškiga mesta s svojo okrajino; za tirolsko — vorarlbersko pokneženo grofijo, za česko kraljestvo in moravsko mejno grofijo; za vojvodino zgornje in spodnje Silezije; za gališko in vladimirsko kraljestvo z vojvodino osvetimsko in zatorsko in velko vojvodino Krakovsko; za vojvodino bukovinsko in za dalmatinsko kraljestvo, kakor sledi:

§. 1.

Vse postave in vkazi, ki vtičejo cenzuro tiskopisov in podobarij in kateri so veljali do sklepa od 14. sušca 1848 in do vkaza od 15. sušca 1848, ostanejo odvrženi (bleiben aufgehoben) in od dneva razglašenja pričejočiga vkaza na mesto provizorne zapovedi od 18. velkiga travna zoper pregrehe, po tisku storjene, in na mesto to reč zadevajočiga vkaza ministertva notranjih reči od 20. grudna 1848 stopijo sledeče naredbe.

§. 2.

Prestopki, kateri so se do dneva razglašenja pričejočiga vkaza po natisih storili, se morajo presojevati po imenovanih dveh provizornih vkazih.

Kteri pa kaki do zdaj izdavan (erschienen) tiskopis po zgor imenovanem dnevu razširja, je podvržen naslednim odločbam.

§. 3.

Vse, kar se v tem vkazu od tiskopisov zapoveda, ne velja samo za tisk, ampak tudi za vse dela duha in umetnosti, ktere se po kamnu, broncu ali lesu s natiskanjem, obrazovanjem ali na kaki si bodi mehanični ali kemični način pomnožiti zamorejo.

*) Ljubljanske nemške novice od 24. maja razglasijo enkrat to novo cesarsko postavo za tiskarne pregrehe, ki v naši deželi odslej veljavo zadobi. Podamo tu prestavljenje perviga dela, kakor je iz Dunaja prišlo, natisnjeno v državni tiskarnici. Dve reči ste neogiblivo potrebni pri vsakim prestavljanju iz eniga v drugi jezik; prvič, de prestavljaavec popolnoma razumi izvorni spis, in drugič de je v slovnici tistiga jezika, v kteriga kaj prestaviti hoče, jako izurjen. Ako se sme po vsi pravici iz dozday v Laibacher Zeitung, ali v kmetijskih novicah oznanjenih slovenskih postav in ukazov soditi, de njih prestavljaavec perve lastnosti v polni meri nima, se mora temu Dunajskimu pisavcu, kakor se bodo braveri sami prepričali, bolj okornost v slovenski slovnici očitati. Opomnimo še, de je prvopis te postave le nemšk.

Vred.

§. 4.

Vsaki tiskopis mora imeti razun imena tiskarja tudi ime izdajnika in založnika, če se eden ali drugi deleževa (wenn ein besonderer Herausgeber oder Verleger eintritt), in mesto in čas izdajanja.

Ravno ta predpis velja za posamezne liste in za zvezke perijodičnih tiskopisov (novic, časopisov, žurnalov i. t. d.) z tim pristavkam, de mora imeti tudi ime odgovorniga vrednika.

§. 5.

Vsaki ima pravico izdajati perijodične tiskopise, de le spolni, kar ta vkaz zapoveda.

§. 6.

Kdor hoče perijodični tiskopis izdajati, mora državnimu pravdniku to na znanje dati, če ta v mestu izdajatve prebiva; če ga ondi ni, mora za občno varnost skerbeci oblasti to naznaniti.

To naznanjenje ima obseči:

- nadpis perijodičniga tiskopisa, dobe izdajatve, in če je tiskopis politični ali nepolitični;
- ime in stanovanje vrednika, kateri mora v v postavi zadržane lastnosti imeti, in če je več odgovornih vrednikov imenovanih, imena in stanovanje vseh;
- ime in stanovanje tiskarja in če se posebni izdajnik ali založnik deleževata, imena obeh;
- če je kavecija prepisana, dokaz, de je položena.

§. 7.

Če se te reči ne naznanijo, ali če ni so popolnoma dokazane vse postavne potrebnosti k izdajatvi perijodičnih tiskopisov, more se izdajatva perijodičniga tiskopisa od državniga pravdnika ali od oblasti, ktera za občno varnost skerbi, vstaviti, dokler se ne zgodi, kar postava hoče.

Na enakim način in z enakimi nasledki vsake zamude se mora tudi vsaka med izdajatvo perijodičniga časopisa storjena prenapredba kake v 6. razdeljku imenovane reči poprej na znanje dati, pred ko se tiskopis na dalje izdaja.

§. 8.

Vsaki odgovorni vrednik perijodičniga tiskopisa mora v mestu izdajatve stanovati, nar manj 24 let star in avstrijski državljan biti.

Osebe, ktere so bile dolžne spoznane hudodelstva ali policijskiga prestopka, kateri je bil s poželjenjam dobička ali proti očitni sramežljivosti (öffentliche Sittlichkeit) storjen, ne morejo biti odgovorni vredniki perijodičniga tiskopisa.

Če izdajnik perijodičniga tiskopisa ni imenovan, bo odgovorni vrednik za izdajnika spoznan.

§. 9.

Kavecija se mora položiti za izdajatvo vsakiga perijodičniga tiskopisa, kateri se, če le samo memogrede, s političnimi prigodbami dneva peča, ali če je drugači političniga zapopadka, in od kteriga perijodično vsaki mesec nar manj eden list ali zvezek izhaja.

§. 10.

Za perijodične tiskopise; kateri v mestah, ki imajo več kakor po 60 jezer prebivavcev, ali v njih okrožju do dveh mil izhajajo, če se v tednu po listu ali po zvezku več ko trikrat izdajajo, je kavecija na 10 jezer goldinarjev odmerjena; če pa se v tednu trikrat izdajajo, na pet jezer, scer pa na tri jezere goldinarjev srebra. Za druge mesta je kavecija na polovico teh zneskov odmerjena.

§. 11.

Kavecija se da po volji vložnika ali v gotovih denarjih ali pa v c. avstrijskih v srebernih denarjih percentnih državnih dolžnih listih, ki so na zročnika zapisani, po ceni, ktero v borsih imajo dan položnja; ktera pa nikoli od zneska, ki v listu stoji, ne more vikši biti.

V prvem primerleju se bo od kavecije obrest davala po meri, ktera pri c. k. odplačevavni založnici (Tilgungsfond) obstoji.

V vsaki kronski deželi se bodo posebno na znanje dale kase, v ktere se bojo vlage devale.

§. 12.

Zavoljo prestopkov pričejočiga vkaza ali cela kavecija ali pa le en del kavecije prepade. Kavecija je tudi za vse denarne kazni zastavljena in v primerlejih, ki so v tem vkazu napovedani, more tudi prepasti (verfallen), če ravno založnik kavecije, za svojo osebo, ni kazni vreden spoznan bil.

*) Iz četrtega preteka (800 — 1122 let) Dogodivšine Štajerske zemle pok. g. A. Krempla. Vred.